

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❖ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❖

STOCKHOLM

Skandinaviens största livförsäkringsbolag.

År 1913.

Nybeviljad livförsäkringssumma öfver 25 1/4 miljoner kronor.
Premieinkomst öfver 8 miljoner kronor.
Ränte- och hyresinkomst öfver 3.1 miljoner kronor.

Livförsäkringssumman vid årets slut öfver 255.8 miljoner kronor.
Samtliga tillgångar ca 75 miljoner kronor.

I tillgångarna ingå aktieägarnes garantifondsförbindelser
å 800,000 Kr.

Till försäkringsägarna: kontant vinst Kr. 1,039,614: 30
Till aktieägarna: utdelning ,, 30,000: —

Under sin verksamhet har bolaget utbetalat
till försäkringsägarna:

vinst öfver 13,000,000 Kr.
dödsfallsersättningar öfver 31,000,000 ,,
kapitalförsäkr.-bepopp och
lifräntor öfver 11,200,000 ,, **Kr. 55,200,000**

Dugliga kvinnliga agenter antagas. 17

SINGER

SINGER SÖMMAR GULD I STRÖMMAR

8

P.A. COLLIJNS
BOMULLSVÄFNADER

STÖRSTA

URVAL

AF

BÄSTA SVENSKA
FABRIKAT

HOS HVARJE VÄLSORTERAD VÄFNADSHANDLARE

22

BANBRYTANDE och i hela världen enastående
äro de små Hålsobrunnar med namn av Radelium-
element, som av Aktiebolaget Radioaktiva Vatten kon-
struerats, tillverkas och uthyras till allmänheten för

Patent 24018
Varum. 10215.

daglig tillverkning i hemmet av starkt
radiumemanationsvatten till genomgå-
ende av fullständiga brunnskurer.
Hyresavgiften är nu så billig, att ele-
menten äro för varje behövande lätt
tillgängliga. Så kosta: typ M å 5000
rad. enheter 10 öre pr dag, typ A å
10000 r. e. 17 öre, typ B å 25000 r.
e. 34 öre, typ F å 35000 r. e. 44 öre,
typ K å 50000 r. e. 54 öre, typ L å
80000 r. e. 67 öre, typ R å 125000 r.
e. 84 öre och typ X å 160000 r. e.
100 öre pr dag. Kostnaden per person
ställer sig ännu lägre om flere perso-
ner tillsammans hyra ett starkt ele-
ment och dela vattnet. En drickskur
bör icke understiga 30 dagar. Kurens
verkningar äro, allt efter vad med
drickningen avses, beroende av ele-
mentets styrka och kurens utsträck-
ning. Så fordrar t. ex. en svårartad
gikt för att kunna påverkas, både ett starkt element
och en lång kurtid. Det individuella gör sig ofta gäl-
lande. Vid 1913 års slut hade ca 8000 personer i
vårt land hyrt våra Radellelement och mer än 10000
personer begagnat sig av dem för hävande av ett
flertal sjukdomar, speciellt Gikt och Reumatism,
Neuralgier och Neuriter, ämnesomsättningssjukdomar,
kroniska inflammationer och katarrer i slem-
hinnor etc.

Tillskriv oss och begär de närmare upplysningar
som önskas

Aktiebolaget Radioaktiva Vatten,

Brunkebergsgorg 11, STOCKHOLM.

Rikstelefon 3813. — Allm. Tel. 16390.

Chefkemist: Docenten vid Kungl. Tekn. Högskolan
John Köhler. Kontrollant: Dr. John Rosengren.

25

HERTHA

I. ÅRGÅNG

15 JUNI 1914

HÄFTE XII

Selma Lagerlöf en av de aderton.

Under Svenska Akademiens tidigaste decennier inträffade det märkliga, att den lysande kretsen till följd av sina stadgars ordalydelse gick miste om "en av Sveriges förträffligaste författare, berättigad att kallas klassisk", för att använda den första sekreterarens egna ord. Författaren i fråga var nämligen en kvinna. Rosenstein och de övriga gustavianerna insågo mer än väl förlusten, men tiden var ej mogen för något högre än en bokstavstolkning av Gustav den tredjes bestämmelser, och akademien måste nöja sig med att räkna Anna Maria Lenngren som sin osynliga ledamot.

Det århundrade som förrunnit sedan dess betecknar lyckligtvis ett gott stycke väg till avhjälpande av den "orättvisa", som — det medger Rosenstein i sitt företal till fru Lenngrens dikter — kvinnokönet "icke utan skäl klagat över". Ett lysande bevis därpå är Svenska Akademiens senaste inval och i nästan lika hög grad det enstämmiga bifall som från alla ledande håll hälsat detta val. Nu såväl som första gången Nobelpriset tilldelades en svensk författare är det tydligt, att akademien har hela landet med sig i den hyllning, som dess beslut innebär. Tiden har verkligen växt

ifrån en och annan av det börjande adertonhundralets fördomar.

Svenska Akademiens första kvinnliga ledamot i synlig måtto är lika oemot-sägligt som Anna Maria Lenngren "en av Sveriges förträffligaste författare, berättigad att kallas klassisk". Men i nästan allt övrigt stå de båda som motsatta poler. Den enas styrka är det strängt begränsade, det epigrammatiskt tillspetsade, hon ser sin värld i nyktert dagsljus, med klara och fasta konturer, och får fram den konstnärliga bilden i några mästerligt enkla rader. Den andra är ett fantasiens söndagsbarn, med slagruta för dolda rikedomar och oanade djup, hennes värld är sagans och sakens, som i sitt teckenspråk speglar det utsägbara. Motsatta poler och likväl äkta kvinnliga snillen båda!

Den dag, då Selma Lagerlöf inträder i de adertons krets, kommer att bli en bemärkelsedag i den svenska litteraturens historia. Den blir tillika en högtidsdag för oss alla, som fröjdas åt varje tecken att föråldrade skrankor börja falla och känna själen vidgas av stolthet och glädje vid varje nytt bevis på att Sverige räknar en av sina döttrar i ledet av sina främste.

Sigröd Leijonhufvud.

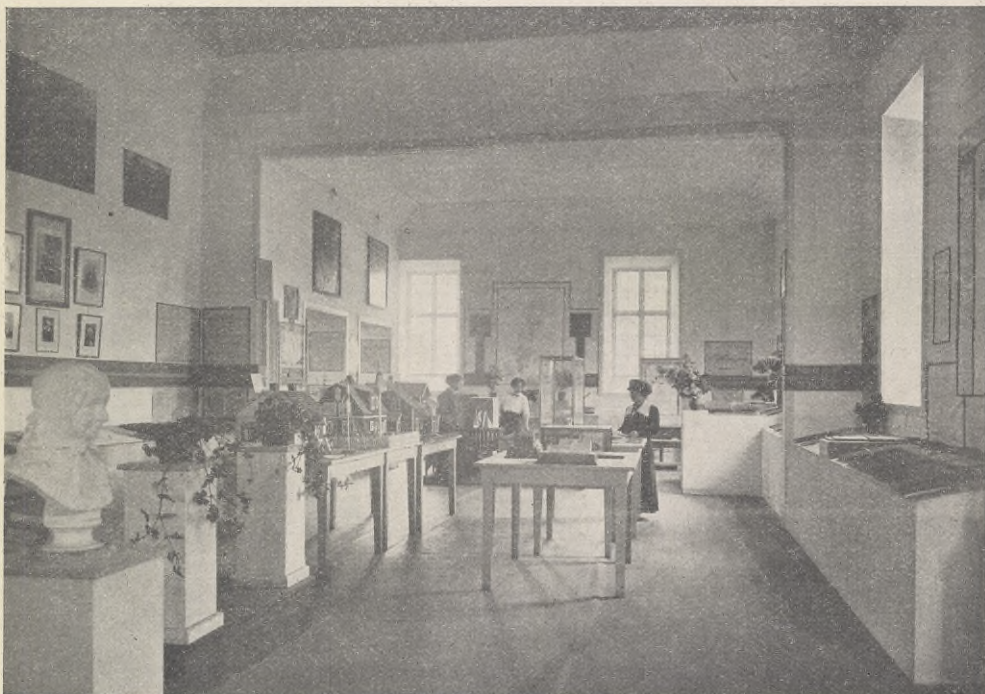

Kvinnornas slott.

II.

Jag roade mig en dag på Årsta med att stå nere i utställningshallen mitt emot ingångsvalvet och betrakta dem, som kommo för att bese utställningen. Jag lade därvid märke till att nästan alla

blommor, som äro placerade överallt, med sitt, det ser man vid första ögonkastet, systematiskt och överskådligt ordnade utställningsmaterial genast från början förmår fångsla uppmärksamhe-

Sociala avdelningen.

gjorde på precis samma sätt: de gingo inte direkt ned i hallen, utan först stannade de däruppe under valvet och togo sig en ordentlig överblick ut över salen, och först när de stått så en stund gingo de ned. Det är verkligen så, att utställningshallen med sina väl avvägda proportioner, med sina höga och djupa fönster, med sina lugna färger, som här och där förstärkas genom de många

ten. Man kan helt enkelt inte låta bli att stanna däruppe i valvet och njuta av det enhetliga och konstnärliga intryck hallen gör.

Så ännu en sak. Det finns ett fel, som ofta vidlåder utställningar och som gör att de, som besöka dem, genast från början känna sig avskräckta. Det är helt enkelt det, att de verka så stora och vidlyftiga, att åskådarna känna sig

livligt övertygade om omöjligheten att kunna se igenom allt det som finns framför dem. Det felet har lyckligtvis inte Årsta. Gång på gång ha de olika kommittéerna klagat över att tiden för utställningsarbetet varit så knappt tillmätt, att de inte hunnit åstadkomma vad de skulle kunnat, ifall de hade haft längre tid på sig. Denna klagan verkar emellertid alldeles obefogad. Ty just sådan som utställningen nu är, gör den ett intryck att vara så precis lagom, att

ende svänger om på klacken och så fort som möjligt skyndar ut ur Årsta utan att ha tagit den minsta kännedom om vad som finns därinne. Som de emellertid nästan alla se ut att tillhöra den kategori mycket ungt unga herrar, som anse sig redan vid tjugo år ha trängt ända ned till botten av kännedomen om kvinnorna och som äro bergfast övertygade om att de veta allt om oss och våra förhållanden oändligt mycket bättre än vi själva, så taga vi deras över-

Yrkesstatistiska avdelningen.

Lärarinnornas ålderdomshem.

den verkar tillräckligt rikhaltig för att inge åskådarna lust att stifta närmare bekantskap, medan den på samma gång inte ser så alltför överväldigande ut, att den genast vid första ögonkastet avskräcker trötta utställningsbesökande från till och med ett försök att tillgodogöra sig vad den bjuder på. När alltså Årstas många gäster stått däruppe under valvet en stund och fått en överblick av hallen och dess utställningar, gå de nästan alla med få undantag de två trappstegen ned och börja ett närmare skärskådande av tabeller och album m. m. Där finns naturligtvis en och annan, som med ett överlägset och ironiskt le-

lägsenhet med ro och låta dem gå, följda av den vissa förhoppningen, att livet självt förr eller senare med eller mot deras vilja kommer att tvinga på dem en del kunskaper om oss, som åtminstone i någon mån skola rubba deras överlägsna säkerhet.

Då noggrann redogörelse över planen för de olika kommittéernas utställningar redan lämnats i Hertha, skall jag här endast uppehålla mig vid ett och annat, som särskilt påkallar uppmärksamhet.

Främst i fonden dominerar Fredrika Bremer-Förbundets utställning med Qvarnströms Fredrika Bremerbyst på en piedestal framför estraden och Söder-

marks kända porträtt av Fredrika Bremer mitt på fondväggen. På själva estraden står en antik mahognymöbel, bord och fåtöljer, och på bordet ligga jämte ett porträttalbum alla förbunds-skrivelser till k. m:t, olika ämbetsverk och kommittéer m. m. När man bläddrar i denna digra handskrivna bok, får man ett mycket starkt intryck av förbundets mångsidiga verksamhet. Skrivelserna beröra nämligen frågor av de mest vitt skilda slag, från kvinnors löne-, arbets- och utbildningsförhållanden inom ett flertal yrken och tjänster till kvinnors rösträtt och valbarhet, målsmanskapet, den allmänna folkpensioneringen m. m. Det är av stort intresse att här få tillfälle att i ett sammanhang läsa igenom alla dessa skrivelser, ty de utgöra i sig själva nästan en rekapitulation av de gångna årens viktigaste skeden inom den svenska kvinnorörelsen.

De grafiska tabellerna över förbundets verksamhet i fråga om stipendier, låneförmedling, sjuksköterskebyrå och sjuk-kassa tilldraga sig stor uppmärksamhet. Särskilt den mycket åskådligt framställda stipendieinstitutionen kan inte annat än inge respekt för förbundets insats, när det gäller utbildning av dugliga och för sin blivande verksamhet kompetenta kvinnor. På borden under tabellerna ligger en samling mycket vackra fotografier från Rimforsa lanthushållnings-skola, av vilken det dessutom finns en synnerligen väl gjord modell, och i en hylla mellan dem stå de tjugotvå år-gångarna av Dagny. Förbundets utställning är vad bokband och dylikt beträffar hållen i en fin blå färg, och på pilastrar runt estraden stå stora hortensior.

Vad som näst efter Fredrika-Bremer-Förbundets utställning drar uppmärksamheten till sig, det är de runt hela hallen löpande lagbanden, å vilka man kan avläsa de svenska kvinnornas ställning inför lagen allt ifrån landskapslagarnas tid och ända till våra dagar. Textningen, som troget kopierar de respektive källornas stilar, är synnerligen vackert och omsorgsfullt utförd i guld. Önskligt hade dock varit att det hela för tydlighetens skull hade kunnat göras något större.

Nederst går det gröna bandet för den gifta kvinnan, överst det mörkt röda för den ogifta, och däremellan löper det gråa, symboliserande mannens målsmanskap, vilket troget följer de gifta kvinnorna tiderna igenom för att endast släppa dem vid en eller annan särbestämmelse, såsom då de exempelvis 1874 erhöilo förvaltningsrätt över egen arbetsförtjänst. Man lägger genast märke till hur fyllt det gröna bandet är i tidernas början och hur tomt det röda ända fram till 1500-talet. Då först börja lagstiftarna att ägna den ogifta kvinnan någon egentlig uppmärksamhet. Sedan blir förhållandet omvänt. Ju närmare vi komma vår tid, desto mer blir det den ogifta kvinnan, som erhåller den ena fri- och rättigheten efter den andra, och först i andra rummet kommer den gifta. Det är onekligen med blandade känslor en kvinna från i dag läser alla dessa gamla lagar, enligt vilka den gentemot mannen rättslösa hustrun ansågs som "bästa ting i bondes bo" o. s. v. Och när man kommer till husagan eller till hustrun, som om hon varit sin man otrogen på hans föran-

staltande kunde dömas "kvick i jord", då kan man inte annat än hysa en stilla förhoppning om att människorna då liksom nu voro en aning bättre än vad man av lagarna att döma kunde tro.

Lagbandet avbrytes här och där av de fjorton stationerna, vilka behandla de viktigaste epokerna i kvinnornas lagliga liv. Bland dessa märkas giftorätten och dotters arvsrätt enligt landslagarna, husfrudömet (som totalt glömdes bort vid målsmanskapets fastställande 1734), gifto-mannaskap, giftorätt och arvsrätt enligt Magnus Erikssons stadsag, må'smanska-pets stadfästade 1734, gift och ogift kvinnas näringsfrihet, myndighetsblivan-dets olika skeden, rätten att avlägga mo-genhetsexamen, gift kvinnas förvaltnings-rätt över egen arbetsförtjänst, gift kvin-nas rätt till egen debetsedel m. m.

Kvinnans rättsliga ställning komplette-ras med de komparativa tabeller, som kommittén låtit utarbete över kvinnors ställning inför lagen i andra länder. Un-dersökningen omfattar Sverge, Norge, Danmark, Finland, Tyskland, Ryssland, Holland, England, Belgien, Frankrike, Österrike, Italien, Schweiz, Förenta Sta-terna, Kanada och Argentina. De fyra tabellerna behandla: kvinnors arvsrätt, ogift kvinnas myndighet, gift och ogift kvinnas mödrarätt och kommunal röst-rätt och valbarhet för kvinnor.

Inte blir man vidare glad till sinnes inför dessa tabeller. Ty de ge oss ove-dersägliga bevis för att flertalet länders kvinnor ännu ha en lång och stenig väg att vandra, innan de ens komma dit där vi stå. Vad som dock mest faller i ögonen är den grafiska framställnin-gen av kvinnornas mödrarätt. I alla

länder med undantag av Schweiz och tretton av trettiofem stater i Förenta Staterna saknar gift moder all laglig bestämmanderätt öv-er sina barn. Lika påfallande olämplig, som den gifta modern tyc-kes vara inför uppgiften att handha sina barns intressen, lika påfallande väl ut-rustad och lämplig för samma uppgift tycks däremot den ogifta vara, ty hon har i rikaste mått blivit tilldelad ensam och fullständig bestämmanderätt över barnen. När barnen äro en heder för mor och far, då är det fadern en-sam som svarar för dem. När barnen, enligt alltjämt gängse obarmhärtiga fö-reställningar, äro en skam för de för-äldrar, som bragt dem till världen, då är det modern, som ensam får stå för dem. Denna tabell borde verkligen ge kvinnorna en hel del att tänka på. Så vida de inte resonera som den eleganta och välmående dam, som efter att ha åhört en förklaring över tabellen ytt-rade: "Ja, vad ska egentligen lyck-ligt gifta kvinnor med bestämmanderätt över sina barn att göra!" Hon glömde helt och hållet, att för de lyckliga ha lagarna ingen betydelse. Det är först där olyckan drabbar, som lagarna träf-fa.

Dessa tabeller ha sin plats på fond-väggen till vänster om Fredrika-Bremer-Förbundets utställning. Till höger om denna hänger en porträttsamling av män, vilka varit verksamma när det gällt lagändringar till förmån för kvin-norna. Där märkas Oscar I, Lars Jo-han Hierta, S. A. Hedin m. fl.

Där lagbandet upphör vidtar vårt när-maste önskemål, d. v. s. den politiska

rösträtten och valbarheten, representerad av Landsföreningens för Kvinnans Politiska Rösträtt utställning. Den gör ett synnerligen rikhaltigt intryck. Först och främst märkes den stora kartan över Sverge, där alla de 203 rösträttsföreningarna, sammanbundna med varandra, bilda liksom ett gyllene nät över landet. I högra nedre hörnet finnas detaljerade uppgifter om föreningarna. På båda sidor om kartan äro alla de länder angivna, som tillhöra den internationella alliansen. De länder, där rösträtten redan är ett fullbordat faktum, lysa genast både anhängare och motståndare i ögonen genom sin gyllene beläggning.

I jämnhöjd med kartan finna vi på den ena sidan en tabell över de Bergman-Österbergska samhällskurserna, som redan röra sig med så aktningvärda siffror som 497 föredrag inför sammanlagt 26,267 åhörare, samt på den andra en tabell över alla de många samhällskurser och studiecirklar, som dels L. K. P. R. och dels de olika lokalföreningarna anordnat. Under kartan utvisa olika grafiska tabeller voterings-siffror och antalet propositioner och motioner om kvinnorösträtten i riksdagens båda kamrar samt L. K. P. R:s utveckling under de gångna tolv åren, därvid man framför allt fäster sig vid slutsiffrorna: 203 lokalföreningar med tillsammans 17,000 medlemmar.

På bordet ligger inbunden all av föreningen utgiven litteratur, såsom flygblad, artikelserien, minneslistor, Rösträtt för Kvinnor, samt fem stora album. Av dessa fångas intresset främst av det album, som åskådliggör all den sociala verksamhet de olika rösträttsföre-

ningarna var och en på sin ort tagit initiativ till, och i ett annat album återfinner man alla föreningens skrivelser och resolutioner i sociala och kommunala ämnen. Landsföreningens utställning visar oförtydligt, att jämsides med arbetet för kravet på full politisk medborgarrätt åt Sverges kvinnor utövar föreningen en synnerligen kraftig och mångsidig upplysningsverksamhet, som har till mål att bereda kvinnorna att rätt handha och utöva sina medborgarligen rättigheter. Eja, vore vi där!

Från rösträttsföreningen fortsätta vi så vidare genom den sociala avdelningen. Först beskåda vi våra tolv kvinnor i Kungl. kommittéer, därvid vi särskilt lägga märke till Sophie Adlersparre såsom den första på detta område (1885) samt dr Valfrid Palmgren och fröken Marie Louise Gagner, vilka erhållit uppdrag att göra självständiga utredningar. Så gå vi vidare till de åttio-sju kvinnorna inom stadsfullmäktige och finna, då vi bläddra i förteckningen över dem, att de redan i rätt stor utsträckning befunnits värdiga och lämpliga till erhållande av förtroendeuppdrag. Och de sitta inte uteslutande i nykterhets- och barnavårdskommittéer, utan de ha också redan trängt in i beredningsutskott och drätselkammare m. m. Många av dem äro dessutom ordförande, sekreterare och skatmästare i sina respektive institutioner. De kvinnliga stadsfullmäktiges motioner ha sammanförda redan vuxit ut till en ganska diger volym. De flesta handla, som nästan självfallet är, om inskränkningar i rusdryckshanteringen, om barnavård och sådant mera, men dessutom finns

där motioner, som röra sig inom en hel del olika kommunala områden, från renhållning och andra ordningsfrågor till rent estetiska önskemål i fråga om bevarandet av gamla vackra stadspartier, m. m.

På väggen ovanför stadsfullmäktige hänger en roligt gjord framställning av kvinnorna inom de kommunala förtroendeuppdragen under åren 1909 och 1914. På en ivrig motståndare till kvinnorna "utom hemmets sfär" bör den fruktansvärda stegringen i antal verka synnerligen nedslående. Inom fosterbarnsnämnden satt t. ex. år 1909 en (1) kvinna, medan där nu finnas 154, fattigvårdsnämnderna räknade då 14, nu 216 kvinnliga medlemmar, och barnavårdsnämnderna då 21, nu 149 kvinnor, o. s. v. För 1914 märkas vidare 769 kvinnor i pensionsnämnden, 144 i skolråd och 4 i kyrkoråd. Egendomligt nog tyckas Uppsala, Lunds och Strängnäs stift vara mest benägna för att anlita kvinnor i kommunala uppdrag.

Så gå vi vidare förbi Svenska kvinnornas Nationalförbunds vackra plansch över sin verksamhet, beundra i ett album fotografier från sjömanshemmet i London och stanna ett ögonblick framför den så pietetsfullt ordnade, i Hertha redan beskrivna minnesutställningen över drottning Sofia. Man kan inte annat än känna vördnad och beundran för den avlidna drottningen, då man ser hur mångsidiga hennes sociala intressen voro och med vilken omsorg och aldrig svikande energi hon lyckades omsätta dem i handling.

Härnäst stanna vi efter att ha sett igenom de vackra albumen från Elsa Sten-

hammars kör i Göteborg (en verksamhet, som länder sin uppoftande dirigent till stor heder) och Anna Behles dansinstitut i Stockholm framför samlingen av stipendieinstitutioner och donationer, som gjorts av kvinnor. Där se vi bland många andra Julia Sofia Gieseckes fond för inköp av konstverk till Nationalmuseum, Folkskolans Barntidnings stipendieinrättning och den nu så aktuella, från år 1664 daterade Hvitfeldtska stipendiefonden, som uppgår till ett värde av 2,273,000 kr. Stipendierna inrättades enligt testamentets uttryckliga bestämmelse till förmån för "studerande ungdom". Som bekant ha testamentets kuratorer utan vidare satt likhetstecken mellan "studerande ungdom" och "manliga studerande". Att studerande ungdom även kan vara av kvinnligt kön ha alljämt de manliga kuratorerna obegripligt svårt att sätta sig in i.

Inför Vita bandets stora utställning måste man helt enkelt stanna. Vad allt har icke den föreningen tagit initiativ till, hur mångfaldig och välsignelsebringande är icke dess verksamhet! Utom sitt betydande upplysningsarbete, av vilket utställningen ger en god överblick, utövar ju också föreningen ett vidsträckt praktiskt arbete för nykterhetens och sedlighetens främjande. Där ser man fotografier från deras alkoholfria restauranger, varmmjölksserveringar och matlagningskurser, där ser man bilder från alla deras många hem, från barnhem, vilohem, vårdhem och upptagningshem, ända till hem för skogsarbetare och många andra företag, som utrymmet icke medger en redogörelse för. Vita bandet kan med sällhet visa

fram sin utställning. Den utgör ett gott vittnesbörd om svenska kvinnors frivilliga sociala verksamhet.

Efter att ha gått förbi en stor väggkarta, som visar hemslöjdens utbredning, kommer man så fram till den avdelning, som omfattar uppfostrings- och undervisningsarbete. Den är så omfattande, så verkligt rolig och erbjuder så mycket av stort intresse, att det helt enkelt är en omöjlighet att söka ge en tillfredsställande uppfattning av den. Här finnas snart sagt fotografier från alla Sverges skolor och uppfostringsinrättningar för kvinnor, inte bara från i dag utan också från gångna tider, man har med ett ord hela den svenska flickskolans historia framför sig i bilder. Där ser man soliga fotografier från de gamla flickpensionerna jämsides med våra dagars ståtliga och moderna flickgymnasier, där ser man t. ex. Jungfru Saras skola i Västervik 1860 bredvid det ståtliga läroverk för flickor staden nu består sig med, o. s. v. Så får man i bilder se gymnasistförbunden, skolresorna, scoutrörelsen m. m., i en annan monter möter man husmoderskolor, barnavårdsskolor, trädgårdsskolor, i en tredje visas kvinnornas insats i missionens tjänst, i en fjärde ser man fotografier från alla möjliga hem för kvinnor, för arbetande kvinnor och för åldrande kvinnor, för mödrar med barn och för ensamma kvinnor, och i en femte har man framför sig fiertalet svenska kvinnoföreningar, såväl yrkes- och ekonomiska föreningar som rent ideella sammanlutningar. Man kan stå i timtal framför dessa fotografimontrer utan att tröttna, så mycket av verkligt intresse er-

bjuda de. Framför de stora fönsterna i denna avdelning ha slutligen Handarbetets Vänner, Andrea Eneroths, Hulda Lundins och M. Nordenfelts slöjdseminarier sina utställningar.

Föreningen Stockholms koloniträdgårdar, som bekant uteslutande tillkomna på initiativ av den kvinna, som alltjämt är den ledande själen i företaget, har en utmärkt vacker utställning. Där ser man modellerat hela området vid Eriksdalslunden, där ser man plankartor över de olika trädgårdsområdena, och i ett stort album har man en vacker och rolig samling fotografier från kolonierna.

För modellerna av barnhem m. fl. inrättningar har Hertha redan redogjort.

Den sociala kommittén har haft en synnerligen dryg och omfattande uppgift. Där har fordrats ett oerhört arbete för att kunna insamla och systematiskt ordna alla dessa uppgifter, allt detta material, men resultatet har också blivit sådant, att utställningen röner fullt och odelat erkännande från alla håll.

Bakom den sociala avdelningen ligger skolkökslärarynnornas hemkök, där föreläsningar i huslig ekonomi och demonstrationer av billig och rationell matlagning skola hållas. På väggen vid ingången till köket hänger en färgglad och rolig plansch, som genast inriktar tankarna på det husliga området. Det är den kooperativa föreningen Svenska Hem, som här i muntra bilder visar sin tillväxt och utveckling under de gångna åren.

Den yrkesstatistiska avdelningen får av alla det betyget att vara just precis sådan som statistik bör vara: instruktiv, lärarik — och ändå raka motsatsen till

tråkig! Där ser man ständigt männskor försjunkna i åskådandet av alla dessa grafiska tabeller, där hör man dem resonera över de förhållanden, som framställas, och där får man till och med vara med om det underbara, att deras uppfattning om kvinnornas arbetsförhållanden och värdet av deras arbete undergår en viss förändring. Yrkeskommittén har också verkligen på ett synnerligen lyckligt sätt löst den förelagda uppgiften, att ge en statistisk framställning av den svenska kvinnans yrkesarbete, från industriarbeterskan ända upp till de högst kvalificerade kvinnorna.

Där är en och annan tabell, som man särskilt skulle vilja rekommendera för dem, som i alla väder framhålla det oerhörda i att kvinnorna tränga undan männen på männens naturliga arbetsområden eller som påstå, att kvinnorna roa sig med yrkesarbete och dylikt endast för att få handpengar till nöjen och kläder m. m. Se t. ex. undersökningen av kontors- och affärsanställdas löneförhållanden i Stockholm, Göteborg och Malmö, kombinerad med levnadskostnadsberäkningar i resp. städer! Eller se tabellerna som åskådligt visa varför kvinnornas arbete i hemmet utbyts mot förvärvsarbete, helt enkelt därför, att handarbetet icke kunnat stå sig i konkurrensen med de snabbtillverkande maskinerna. Men på samma gång som de av männen uppfunna maskinerna berövat kvinnorna en del av deras arbete i hemmet och tvingat dem ut i industrien, ha de just dock hållit sig till de hemarbetet närliggande områdena, som representeras av textil-, beklädnads- och

näringsämnesindustrien. Just där finner man nämligen det övervägande största antalet fabriksarbeterskor.

Planschen över de kommunalt anställda barnmorskornas löne- och arbetsförhållanden borde verkligen hängas upp i riksdagens kamrar, härnäst deras fråga där kommer på tal. För då kanhända till och med de annars för denna fråga så ointresserade riksdagsmännen skulle få ögonen öppna för det berättigade i barnmorskornas krav på förbättringar i sin ställning. När man ser t. ex. den 288,380 har stora Kalix socken i Norrbottens län, där inga järnvägar underlätta möjligheten att komma fort fram, eller de många, många öarna i Möja socken, mellan vilka samfärdseln höst och vår, när isen varken bär eller brister, är synnerligen svår, och på samma gång läser uppgiften om att var och en av dessa socknar endast är försedd med 1 barnmorska, med 300 kronor i fast avlöning, då kan man inte annat än instämma med den skånska bondeman, som efter att ha begrundat tabellen en stund plötsligt utropade: "Hur kan man låta både mödrar, barn och barnmorskor fara så illa?"

Vi vandra från tabell till tabell och ha så småningom gått igenom alla yrken och tjänster, inom vilka kvinnor arbeta för sitt uppehälle. Hela den statistiska utställningen är en enda stor lektion i kunskapen om kvinnorna och deras kamp för tillvaron. De gjorda undersökningarna och det samlade materialet komma att bli av ovärderlig nytta för oss.

Det här varit många, som under det gångna året stått undrande och spörjan-

de inför Årstautställningen och med tvivel i stämman frågat, vad nu all denna kostnad, allt detta arbete egentligen skulle tjäna till. Vad var meningen med det hela, var en sådan utställning verkligen berättigad, hade den någon mission att fylla? Ja, hade icke de ledande kvinnorna redan från början haft den saken klar för sig, hade de icke trott på företagets stora betydelse, då hade de helt visst icke lyckats lösa uppgiften så som de nu gjort och då hade nog inte Årsta blivit vad det nu är. Ty endast den starkaste tro på utställningens vittgående betydelse för kvinnorna och den allmänna uppfattningen om dem, endast en bergfast övertygelse om den stora mission Årsta skulle komma att fylla kan förklara, hur det varit möjligt att på så kort tid samla och ena Sverges kvinnor kring denna gemensamma uppgift och få dem att för detta mål bidra både ekonomiskt och med personliga offer av tid och krafter.

Det har redan framhållits, att Årsta skall vara en minnesutställning över vad gångna generationers kvinnor givit oss och gjort för oss, men Årsta har ännu en annan, åtminstone för de kvinnor, som taga arvet efter oss, ändå viktigare uppgift!

Det finns ett mycket, mycket stort antal människor i detta landet, som sväva i den ljuvaste okunnighet om oss, om våra lefnadsförhållanden, om vårt arbete, om våra krav på förbättringar o. s. v. De tala alltid om oss, som om varje kvinna föddes till världen med en livstidspension om halsen och med ett lyckligt och väl ombonat hem som nödvändigt, aldrig frånvarande attribut. Och

med denna föreställning som enda grundval för all kunskap om oss avdöma de med orubblig säkerhet hela den så komplicerade frågan om kvinnornas ställning.

Hur nå dessa människor? Hur bibringa dem den nödvändiga kunskapen om att kvinnorna icke inta någon särställning i naturen, att även de tryckas under bördan av naturens hårda lag om kampen för tillvaron, att även de måste böja sig under den ständiga föränderlighetens lagar, som tvinga kvinnorna från i dag att leva ett helt annat liv än kvinnorna för hundra år sedan? Huru nå dem? De läsa aldrig vad vi skriva. De komma aldrig för att höra våra föredrag, de äro oåtkomliga i sin säkra tro på att de ändå veta allt om oss, som de behöva veta. Det är gentemot dessa människor Årsta har en stor och viktig uppgift att fylla.

Till Baltiska utställningen vallfärda i sommar tusende och åter tusende människor från hela vårt land. Flertalet av dessa kommer också att besöka Årsta, helt enkelt därför att Årsta är så vackert, att de icke kunna låta bli. Och väl komma inom Årstas murar kunna de icke sluta ögonen, kunna de icke undgå att ta intryck av allt det, som därinne talar till dem från väggar och montrar.

Vad det är vi vilja och hoppas med Årsta, det är att Årsta, de svenska kvinnornas vackra sommarslott från år 1914, kraftigt skall bidra till en bättre och rättare uppfattning av hur de svenska kvinnorna ha det i kampen för tillvaron, vad deras arbete produktivt betyder för landet, vad de åstadkomma på

det sociala området och varthän de vilja med sina strävanden mot framtida önskemål. Fyller Årstautställningen denna sin uppgift, då ha också kvinnorna

i rikaste mått lönats för det gångna årets arbete och uppoffringar.

Karin Holmgren.

Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte.

Det förbundsmöte, som den 8—9 juni hållits i Malmö och Lund, har gått i Årsta-utställningens tecken. Demonstrationen av samlingarna inom Årsta väggar var det förnämsta numret på programmet och frågan om detta materials ändamålsenliga förvarande för framtiden blev föremål för mötets livligaste debatter. Men mera härom längre fram.

Måndags förmiddag samlades årsmötets deltagare i Malmö i Stadt Hamburgs stora sal, som fylldes till sista plats. Medlemmar mötte från skilda håll — ledamöter av förbundsstyrelsen i Stockholm och krets nämnden, representanter för flertalet av lokalavdelningarna ute i landet och en del förbundsombud. Talrikast företrädde voro gifvetvis kretsarna i Malmö, Lund och Hälsingborg. Sedan mötet till ordförande utsett fru Agda Montelius och till vice ordförande fru Anna Söderström, Malmö, och fröken Hanna Möller, Lund, lämnades redogörelser för förbundets, dess kommittéers och kretsars verksamhet under senast tilländalupna kalenderår. Dessutom omnämndes, att förbundet på grund av den nyligen mottagna gåvan av egendomen Småryd inom en nära liggande framtid kommer att starta en fruktodlarskola för kvinnor. Underrättelsen om denna nya verksamhetsgren blev av årsmötet mottagen med intresse och bifall.

Vid val till det antal platser inom förbundsstyrelsen, som varje år skola tillsättas, omvaldes samtliga ordinarie medlemmar i tur att avgå, nämligen överdirektör V. Almqvist, fruarna L. Dyrssen och A. Höjer samt fröken C. Wahrolin. Till suppleanter i styrelsen återvaldes frökarna A. Lagerberg och E. Rheborg samt doktor A. Tamm. I stället för fru G. af Klintberg, som efter att under en lång följd av år ha tillhört förbundsstyrelsen och där nedlagt ett intresserat och gagnande arbete nu undanbett sig återval, utsågs fru Lilly Hellström. En del andra val och övriga löpande ärenden undanstökades och därmed var man inne på diskussionsprogrammet.

Fru A. Montelius inledde en överläggning om vad som bör göras för ökande av förbundsmedlemmarnas antal och bildande av nya kretsar. Inledningsvis karakteriserade talaren F.-B.-F. som "ett förbund av män och kvinnor, som över hela landet räcka varandra handen till främjande av en sund och lugn utveckling i avseende ej blott på kvinnans yttre ställning i samhället utan även på hennes inre förmåga att göra detta samhälle gagn, således en uppgift som är av största betydelse för hela vårt folks framtida öde, ty i oerhört hög grad vilar det i kvinnornas händer". Därefter omnämndes en

del åtgärder, som lämpligen kunde företagas för ernående av förbundets utvidgning. Den på föredraget följande synnerligen livliga diskussionen tog särskilt fasta på förslaget att utsända resetalare, varjämte flera personer betonade vikten av enskild propaganda; en talare framställde under applåder såsom mål för denna verksamhet — att vinna tusen nya medlemmar till förbundets trettioårsdag i december. Årsmötet uppdrog åt kretsnämnden att i samråd med kretsstyrelser och ombud närmare granska och till utförande förbereda de förslag som sålunda framkommit.

Under debatten om vinnande av ny terräng för Fredrika-Bremer-Förbundet framställde fru Elisabeth Quensel ett projekt, som tilldrog sig den allra största uppmärksamhet. Framhållande vikten av att de nu i Årsta exponerade samlingarna ej med höstens ingång och utställningens upphörande skrinlades, utan alltjämt hölles tillgängliga till allmänhetens beskådande i syfte att väcka intresse och meddela kunskap i kvinnornas angelägenheter och syftemål, föreslog fru Quensel att förbundet genom utfärdande av upprop toge initiativ till bildande av en kvinnornas andelsförening med ändamål att i huvudstaden skaffa tak över huvudet för Årstasamlingarna i lämplig utställningslokal och låta biblioteket, läsrummet, restaurangen och vilohytterna göra dem sällskap. Alltså ett nytt kvinnornas Årsta, men denna gång i Stockholm och grundat för en längre tid framåt än för tidslängden av en efemer utställningssommar. Förslagsställarinnan ansåg att då kvinnor mäktat resa sin egen byggnad på Baltiska utställningen och anskaffa allt det utställningsmaterial som där inrymmes, funnes goda ut-

sikter att de även skulle gå i land med att hyra en lokal i Stockholm, ty hon tänkte sig att det nyaste Årsta skulle börja anspråklöst för att kunna börja så mycket snarare. Restaurang- och hotellrörelsen borde bidra till företagets ekonomiska trygghet. Den rätta tiden att starta företaget vore den nuvarande. Årsta-utställningen hade redan slagit ett slag för kvinnornas sak och den komme under sommarens lopp att besökas av ständigt nya skaror. Man borde smida medan järnet är varmt och elden brinner. Får man döma av det varma intresse, för att ej säga entusiasm, varmed årsmötet mottog förslaget, tycks tanken på ett Årsta i Stockholm ha goda förhoppningar att kunna omsättas i verklighet. Förståelsen i huvudstaden för saken bör ej vara mindre än den ute i landet och de båda kunna länkas till en kraftig samverkan. Diskussionen i detta ämne avslutades först på tisdagens sammanträde i Lund, då ett enhälligt årsmöte överlämnade till förbundsstyrelsen att så snart ske kunde vidtaga åtgärder för planens förverkligande.

Vid mötet i Lund behandlades även frågan om förbundets åtgöranden för att hjälpa unga kvinnor vid val av levnadsbana. Byråns föreståndarinna lämnade en redogörelse för den upplysningsverksamhet angående kvinnliga arbetsområden, som förbundet bedrivit allt sedan sin start och sedermera utvidgat. Särskilt omnämndes den broschyr angående för kvinnor tillgängliga yrken som byrån utgivit. Till diskussion uppkastades spörsmålet, hur det av F.-B.-F. samlade upplysningsmaterial kunde i ändå större utsträckning än nu sker komma allmänheten till godo.

Den ganska långvariga debatt, som följde, underströk nyttan av fortsatt utgivande av litteratur i ämnet samt vikten av att genom skolorna komma i kontakt med ungdomen. Dessutom berördes betydelsen av stipendier och i samband därmed nämndes förbundets lånerörelse. Man var en stund även inne på frågan om kvinnans värnplikt, denna i princip lika tilltalande som i tal och skrift sedan långt tillbaka ofta hägrande tanke, vars förverkligande lindrigast sagt tillhör framtiden.

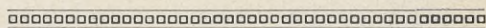
Härmed är årsmötets arbetsprogram genomgången och det återstår endast att omnämna den sällskapliga samvaron. Första dagen samlades deltagarna till ett antal av närmare 200 på Årsta, där först demonstrationer av utställningens olika avdelningar ägde rum av sakkunniga ur respektive utställningskommittéer och sedermera ett livligt och stämningsfullt samkväm vidtog. Man kan utan överdrift påstå att aldrig en dylik fest hållits i en angenämare rumsinfattning. Fredrika Bremers salong med sina gamla möbler och minnen fick i den tilltagande skymningen en rent av betagande charm. Man gladdes att på Årsta endast bottenväningen förfogar över elektriska ljusledning. Vid supén, som under Malmökretsens värdskap serverades i själva utställningshallen, uppläste fru Lina Gren-Nilsson en vacker dikt till banbryterskans minne. På tisdags afton hade Lundakretsen inbjudit till ett samkväm å Bjerreds Saltsjöbad, vilket präglad av en hjärtlig stämning fick det angenämaste förlopp. Därpå åtskildes deltagarna efter ett möte som varit i hög grad ägnat att fastare knyta de personliga banden mellan förbundets med-

lemmar och inge goda förhoppningar om det gemensamma arbetets framtid.

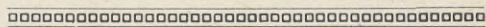
Axianne Thorstenson.

De Hvitfeldska stipendierna. Kuratorerna för Kungl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen bibehålla oförändrat sin uppfattning, att Margareta Hvitfeldts miljoner icke böra komma kvinnliga studerande till godo. De skrivelser, som de kvinnliga studentföreningarna, styrelserna för Akademiskt bildade kvinnors förening och Fredrika-Bremer-Förbundet samt Göteborgs gymnasium för flickor avlåt till K. M:t i syfte att få testamentsbestämmelserna tolkade så, att även kvinnor kunde söka stipendierna, ha kuratorerna avstyrkt i ett dem avfordrat utlåtande. Särskilt uppehålla de sig vid det enligt deras mening olämpliga i att flickor vid enskilda gymnasier skulle få rätt att söka stipendierna. Något mindre säkra förefalla de i fråga om universitetsstipendiernas fördelning.

I anledning av kuratorernas utlåtande inlämnar Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse i dagarna en ny framställning i ämnet till K. M:t.

Vi påminna om att Hertha ej utkommer under juli och augusti månader. Nästa häfte kommer således 1:sta september.

Glimtar utifrån.

Blommor och kransar undanbedjas.

Mången naiv njutning har gått förlorad för nutidskvinnorna, men även kulturen bjuder dem sina — visserligen sobrare — fröjder. Högsta rangen bland dessa intar sannolikt nöjet att upplösa en rösträttsförening. En sådan glad begravning bereder man sig nu till i Danmark, men det ser ut som fara föreläge, att man i feststämningen kunde gå för långt. En hel del gott folk — särskilt män — yrkar på att till och med Dansk Kvindesamfund skall avträda från livets skådeplats. Detta är antingen villfarelse eller illvilligt nit. Dansk Kvindesamfund behöver bara stryka rösträttskravet på sitt program och kan därpå med fördubblad effektivitet ägna sig åt sina övriga syften. Man kan drömma om — men svårigen tänka sig — en framtid, då en förening av denna art vore antikverad. Detta tillstånd skulle sammanfalla med begreppet himlen eller det tusenåriga riket.

Statens faderskap. I *Frauenkapital* nr 20 redogör Herm. Fernau för två nya franska lagar, avsedda att bidraga till nativitetens höjande: om moderskapsunderstöd åt »alla kvinnor, som icke äga annan inkomst-källa än sin arbetsförtjänst», och om uppfostringshjälp åt barnrika familjer (höga kvalifikationer fordras icke, under vissa förhållanden räcka två avkomlingar!) Förf. framhåller det banbrytande och förebildliga i dessa åtgärder: »Vi stå här inför det första moderna försöket till en enhetligt organiserad nationell moderskapsförsäkring». Själva lagarna må vara mer eller mindre fullkomliga och verkningfulla — det väsentliga är att en helt ny princip börjar slå igenom: statens värdering av moderskapet som en social arbetsprestation (i stället för en huslig plikt eller en olycks-händelse) och dess äntligen vaknande insikt om sin däremot svarande skyldighet.

Kvinnorna hålla revy. Utställningar av den art, som Årsta på sitt originella sätt representerar, äro på modet i Europa detta år. Ett mera blygsamt företag var sannolikt den

exposition under namnet *Woman's Kingdom*, som hölls i april av Englands L. K. P. R. Betydligt ståtligare är det «Haus der Frau», som pryder sommarens internationella bokhantverksutställning i Leipzig. Själva byggnaden är ett verk av arkitekten fru Emilie Winkelmann, och i dess artistiskt ordnade salar visas på alla de finurliga sätt, som utställningstekniken förfogar över, kvinnornas mångfaldiga relationer till bokalstring och grafisk konst århundradena igenom.

Årsta inför pressen. Den 25 maj var pressen inbjuden till Årsta för att under sakkunnig ledning bese utställningen. Ett stort antal svenska och danska journalister hade infunnit sig och mottogs av medlemmar från de olika kommittéerna. De inbjudna samlades i utställningshallen, där fru Karin Fjällbäck-Holmgren hälsade gästerna välkomna och gav en översikt av utställningens tillkomst och uppgift. Därefter redogjorde fru Anna Bugge-Wicksell för lagbanden, fröken Signe Laurell för Fredrika-Bremer-Förbundets utställning, fru Susy Silfverbrand-Erikson visade den sociala utställningen, och fru Gertrud Törnell demonstrerade den yrkesstatistiska avdelningen. Den övre våningen förevisades av fru Elisabeth Quensel.

Efter förevisningen, som följdes med stort intresse, gavs för de inbjudna lunch i Årsta matsal, varvid gästernas tack framfördes av medarbetaren i Svenska Dagbladet fröken Gerda Marcus.

Sommarens konferenser och möten. Herthas pressläggningsförhållanden ha gjort det omöjligt att i detta häfte referera det i dagarna hållna nordiska kvinnoaks-mötet i Köpenhamn liksom K. F. U. K:s nu pågående världskonferens i Stockholm. Berättelsen om dessa mötens förlopp måste sparas till den revy av sommarens händelser, som vårt 1:sta-septemberhäfte kommer att innehålla.

Hur det baltiska Årsta kom till.

Redan när Årstatanken var ny, när de första trevande utställningsplanerna dryftades i intresserade kretsar, sades det, att första villkoret för en lyckad utgång vore de mångas medverkan, de mångas entusiasm — att kvinnorna utöver hela landet kände utställningsidéens förverkligande som sin gemensamma angelägenhet. Det lyckades också att få förarbetena till Årsta lagda på den eftersträfvade breda grunden. De samhällsintresserade svenska kvinnorna insågo, att det föreliggande tillfället vore det bästa möjliga som nu och kanske för en lång tid framåt erbjöde sig att slå ett stort slag för kvinnointressena, dessa månede rikta sig på förbättring av det egna könets ställning eller andra lika samhällsnyttiga ändamål. Kvinnorna stannade ej vid att inse, de omsatte även sin insikt i handling. Från alla delar av Sverge inflöto bidrag i penningar och utställningsobjekt, på många orter deltog kommittéer eller enskilda personer i förberedande utredningsarbeten. Denna samverkan från alla landsändar, från föreningar med olikartade syftemål, från skilda samhällslager kan för Årstas vidkommande ej skattas nog högt. Det är den, som förlänat utställningen dess rika mångsidighet på samma gång den höjt dess ideella värde. De många, som förena sig att nå det ena, det ligger alltid något tjugande i den sammansällningen och ett varsel, så hoppas man åtminstone, om besegrade hinder och vunna mål. De, som åstadkommit Årsta, sådant det nu presenterar sig i sin baltiska omgivning, det

är de många kvinnorna i städer och på landsbygd och så — några kommittéer.

Det har i själva verket varit ett mycket krävande och starkt koncentrerat arbete som påvilat kommittéerna. Vi rekapitulera några i detta hänseende betydande data. I juli förra året blev Årsta definitivt beslutat, alltså vid en årtid, då människor i allmänhet och stadsbor i synnerhet lämnat sina ordinarie boningsorter för mera tillfälliga. Någon organisation av utställningsförberedelserna kunde ej komma till stånd förrän under loppet av september. När de arbetsvilliga väl voro funna och organiserade, återstodo åtta à nio månader till dess Årsta skulle slå upp sina portar för att i ett fixt och färdigt innandöme mottaga utställningsbesökande allmänhet. Mycket skulle ske på den mellanliggande tiden. Det skulle planeras, byggas, korresponderas, utredas, sammanföras och granskas och materialet iklädas en lättfattlig, roande, instruktiv och hälst även konstnärlig form. De återstående månaderna krympte allt mer tillsammans — allt snabbare vore man frästad säga — under det att brådskan växte i omvänd progression för att slutligen övergå i de sista veckornas sannskyldiga hetsjakt. Kommitterade arbetade under högtryck, men ingen beklagade sig. Uppgiften, om ock mången gång svårlöst, gav så mycket av intresse att mödan blev lätt.

Sannolikt fanns det dock för en och annan av dem, som drogo lasset, svaga ögonblick, då tvivlet inställde sig. Tvivlet på möjligheten att hinna med

allt, att få det lämpliga urvalet, att finna den lättfattliga och tilltalande formen. Skulle det lyckas det stora företaget, av vilket kvinnorna hoppades så mycket och för vilket de offrade icke så litet? Tanken på förbrukade pengar kom ofta igen. Visserligen ha större summor än de 50,000 kronor Årsta kostar offrats på betydligt mer begränsade syften, utan att någon funnit skäl till invändningar, och visserligen var det nödvändigt att taga till kvinnornas byggnad i mått så pass rymliga, att den värdigt fyllde sin plats på den stora utställningen, men en kvinna med genomsnittsekonomi undgår ändå aldrig att imponeras av ett femsiffrigt tal med en någorlunda svällande initialsiffra.

Nu är verket fullbordat och befundet ganska gott, och med detta sakförhållande har hos den, som skriver detta och som haft rika tillfällen att titta bakom förarbetenas kulisser, uppstått ett oavvisligt behov att begå vad som icke lämpligen kan betecknas som indiskretion och inför Herthas läsekrets uppenbara vilka de personer äro, som Sverges kvinnor i främsta rummet skylla ett tack för Årsta. I en större omfattning har detta redan skett, då redaktionen publicerade listan på de kommitterades namn. Det återstår endast att ännu en gång nämna dem, som omständigheter och personliga kvalifikationer ställt först i bräsch.

En synnerligen viktig faktor i ett svårt och komplicerat arbete är högsta ledningen. När denna handhas med en aldrig svikande energi, en ständigt lika varm entusiasm för målet och en vidsynthet i omdöme, vartill alla i kinkigare situationer vädja, där växa i emi-

nent grad förutsättningarna för framgång. Centralkommittén lyckades att till ordförande förvärva fru Agda Montelius, som i denna sin egenskap ägnat Årsta ett hängivet och utomordentligt betydelsefullt arbete.

Det talades i början mycket om nödvändigheten att kvinnornas utställning fick sin egen kommissarie, som skulle utföra en sådans alla mångskiftande och krävande åligganden. Emellertid visade det sig, att benämningen skrämde, ingen ville bli innehavare av ämbetet med den ståtliga titeln. Centralkommittén fann då en utväg: den kallade fröken Signe Laurell för sekreterare. Det gick lika bra. Ingen kunde i alla fall missata sig om att Årsta i henne funnit sin idealkommissarie. Fröken Laurell har dessutom äran av förslaget att just Årsta minnesvärda byggnad skulle låna sin gestalt åt kvinnornas utställning. För det gamla sörmlandslottets vederbörliga omvandling till utställningshall enligt nutidens fordringar ha fröken Carin Wästberg och arkitekt A. Arwidius dragit försorg. Fröken Wästberg, som redan från den allra tidigaste början omfattade utställningsplanerna med det varmaste intresse och insatte mycken energi på deras förverkligande, har sedermera varit själen i byggnadskommittén och icke lämnat någon möda ospard för att göra Årsta så vackert som möjligt. Det är framför allt hennes konstnärliga smak och idérikedom, som förlänat utställningsföremålen deras omväxlande och tilltalande omgivning. Vad betyda icke i ett fall som detta skönhet i färger och linjer för framgången!

Vid skapandet av Årstarestaurangen, vilken enligt förhållande håller på att bli en succès för sig själv, har fru Wilhelmina Skogh ställt sin stora erfarenhet och allmänt kända kapacitet till förfogande. Hon har haft goda medhjälpare i fröken Laurell och fru Elisabeth Quensel; den senare kommittéernas oförtrutna och initiativkraftiga ombud i Malmö.

När vi så omtalat, att det nya Årstas slottsträdgårdsmästare är fru Else Dahl på Alnarp och att fröken Ulla Pipers samlarnit smyckat rummen med mångt vackert gammalt porträtt och intressant Fredrika Bremer-minne, kommer turen till dem, som frambragt och ordnat det rikhaltiga materialet i den stora utställningshallen.

Kommitterade för åskådliggörande av kvinnans rättsliga ställning ha de's utarbetat en översiktlig och innehållsrik broschyr — eller låt oss säga bok — i ämnet, dels genom omsorgsfullt valda lagcitater, återgivna på de längs väggarna löpande "språkbanden", framlagt kvinnans ställning inför lagen under olika tidsskeden. I kommitténs utställning ingå även planscher utvisande svenska rättsförhållanden rörande kvinnan i jämförelse med en hel del främmande länders lagar. Denna framställning grundar sig på en omfattande undersökning rörande arvsrätt, myndighet, mödrarrätt, kommunal rösträtt m. m., verkställd genom ombud i utlandet. De egentliga bärarna av allt detta arbete ha varit dr Alexandra Skoglund och fröken Mathilda Staël von Holstein under värdefullt bistånd av tre kvinnliga juris kandidater.

Den sociala avdelningen, vars omfat-

tande förarbeten fått sin beskrivning i ett tidigare nummer av Hertha, har stått under skicklig och energisk ledning av fröken Mathilda Widegren och fru Susy Silfverbrand-Erikson. Blotta uppräknin- gen av de olika slag av föreningar och institutioner, vilka här deltaga som utställare, ger ett imponerande intryck av kommitténs arbetsbörda.

Produkten av den yrkesstatistiska kommitténs mödor presenterar sig till övervägande delen i planscher med grafisk eller figural framställning. Formgivning- en är i de allra flesta fall ett verk av statistikern dr Ingegerd Palme, vars förtjänster om de kvinnliga yrkenas åskådliggörande inom Årsta äro hörs concours. I fru Gertrud Törnell, som under den brådaste tiden ledde arbetet och slutligen på ort och ställe monterade materialet, har kommittén desslikes haft en ovärderlig kraft. Såväl den sociala som den yrkesstatistiska avdelningen ha haft stort gagn av lokalkommittéers arbete i olika delar av landet, och särskilt betydelsefull har den verksamhet varit, som utvecklats av kommitterade i Göteborg och Malmö. På den sistnämnda orten har som medlem av yrkeskommittén verkat fröken Anna Nilsson, som bekant den ursprungliga förslagsställaren till kvinnornas byggnad.

Fredrika-Bremer-Förbundets utställning, som intager en upphöjd plats i mitten av hallen och åskådliggör Sverges äldsta kvinnoaksförenings snart trettioåriga verksamhet, är även den resultatet av ett kommittéarbete, med fröken Sigrid Ulrich som ordförande och ledare.

Årstabiblioteket, innehållande arbeten av eller om kvinnor, hör till de mera

värdefulla samlingar som utställningen innehåller. Det har utvalts av bibliotekarien fröken Sigrid Leijonhuvud, anskaffats av fröken Lotten Dahlgren och ordnats av dr Valfrid Palmgren-Munch-Petersen. Tidskriftsutställningen har letts av fröken Ellen Kleman och fru Lilly Hellström.

Finanskommittén har blivit sparad till sist. Dess verksamhet — att uppsöka och organisera offervilligheten utöver landet — intar en plats för sig, då den i själva verket är förutsättningen för alla övriga här nämnda kommittéers arbete, för såvitt som en utställning kostar pengar. Årstafinanserna ha legat i goda händer. På några månader ha för ett uteslutande ideellt syfte hopbragts flera tiotal tusen kronor — ett verkligt kraftprov i dessa det offentliga tiggeriets klang- och jubeltider, då den allmänna givmildheten till trots konkurrensen om offerskärven måste vara enorm. Också har kommittén förfogat över energiska arbetskrafter. Vi nämna här endast dess ordförande, fru Eva Upmark, och skattmästaren, fru Lilly Hellström, samt den outtröttliga arrangören av inbringande soaréer, fru Emma Pegelow, och den lika flitiga sekreteraren, fröken Ingrid Sundström.

Press och allmänhet ha redan betygat Årsta sitt gillande. Det återstår nu endast att hoppas och önska, att utställningen måtte ge det resultat alla dess många nitiska arbetare avsågo — ökat intresse och större allmän förståelse för kvinnörelsens strävanden.

Axianne Thorstenson.

Talarskolning.

För varje år som går ökas antalet av de kvinnor, som framträda i det offentliga livet. Många äro även de initiativ, som tagits för att göra kvinnorna skickade att möta de nya krav, inför vilka de ställas genom sin allt mer växande sociala ansvarskänsla, sina allt starkare kommunala och politiska intressen. Tack vare rösträttsföreningarna och fru Bergman-Österbergs storartade donation till L. K. P. R. för anordnande av samhällskurser har en akttningsbjudande upplysningsverksamhet bedrivits bland de svenska kvinnorna.

Emellertid har den blott ett par månader gamla föreningen Frisinnade kvinnor tagit upp en helt ny linje för kvinnornas träning till deltagande i samhällsarbetet. I Stockholm har nämligen av denna förening anordnats en talkurs, vilken pågått från medlet av april till slutet av maj. Kursens ledare har varit lektor Odal Ottelin, som själv utfyllt den teoretiska delen av programmet genom fyra föredrag över "Det offentliga talandets konst".*

Lektor Ottelin började med att klargöra den i vårt språk så stora skillnaden mellan skriv- och talspråk och förordade starkt talspråkets användande vid offentliga föredrag, i det han påpekade önskemål och lurande faror för talaren i formellt hänseende. Innehållet, ämnets disponering, den brännande frågan: manuskript eller icke manuskript, "poängernas" betydelse, önskvärdheten av att göra abstrakta ämnen mera levande genom framförande av konkreta drag och att friska upp anföranden, som röra sig med massor av torra fakta, genom att här och var inflicka allmänna reflexioner och sammanfattningar behandlades därefter. Och därtill belysande citat, briljanta och misslyckade ordvändningar hämtade ur fram-

*) Under denna rubrik har lektor Ottelin utvecklats sina åsikter i nr:is 196 och 197 av Verdandis småskrifter.

stående talares anföranden samt praktiska råd och anvisningar. Allt meddelat på ett sätt, som gjorde det talade ordets makt till en levande verklighet för åhörarna.

Den senare, praktiska delen av talkursen, vilken räknade ett 20-tal deltagare, upptog kortare föredrag av dessa. Ämnena fingo väljas fritt. Efter framförandet vidtog kritiken. Även diskussionsövningar förekommo.

Naturligt är att de, som föga eller intet talat offentligt, ha lättare att tillgodogöra sig påvisningar av fel och förtjänster än äldre talare. Men alldeles säkert har talkursen varit nyttigt för samtliga deltagare.

Det är att hoppas, att det uppslag, som

föreningen Frisinnade kvinnor givit, skall mana till efterföljd. Låt vara att det offentliga talandet som konst blott är möjligt för ett privilegierat fåtal, de borna talarna. Vi andra borde dock göra det bästa av våra möjligheter, om vi vilja med det talade ordet som medel verka för en sak, i vars tjänst vi stå. När man vet vilken vikt som lägges vid utbildning av talare i t. ex. England och med vilken framgång detta sker, så kan man måhända våga hoppas, att genom ökade utbildningsmöjligheter talkonstens nivå här hemma skall kunna höjas. Ett önskemål väl värt att sträva efter!

A. K.

Internationella kvinnomöten i Rom.

Det är en andrahandsberättelse om det Internationella kvinnoförbundets den 5—14 maj hållna femårsmöte i Rom, som vi i dag måste delge Herthas läsare. Våra ansträngningar att erhålla en korrespondens från ort och ställe genom en av de svenska delegerade ha totalt misslyckats. Vi ha således intet annat val haft än att ur tillgängliga tidningsreferat över mötet göra kortare utdrag, varvid vi huvudsakligen fått hålla oss till utländska kvinnotidningar, vilka erhållit direkta korrespondenser genom sitt lands delegerade.

Internationella kvinnoförbundets arbete är särdeles invecklat på grund av de vitt olikartade områden det kringspänner. Vid de stora ordinarie mötena gäller då främst att få fram en arbetsplan, som ger enhetlighet och sammanhållning i mångfalden. Det är arbetsutskotten och de olika ländernas ordförande, som för att vinna detta mål sammanträda under mötets första

dagar och så långt möjligt är lägga arbetet till rätta. Själva huvudprogrammet är på förhand fastställt.

De nio olika kommittéer, på vilka Internationella kvinnoförbundets verksamhet fördelats, äro givetvis av mer och mindre betydelse, liksom resultatet av deras arbeten. Över huvud taget är det naturligtvis ej lätt för denna vittförgrenade organisation att komma fram till ett praktiskt ingripande i en frågas lösning. Mycket av arbetet förblir undersökningar och debatterande av förhållanden.

En kommitté för frågor av största vikt och betydelse är den under M:me Avril de Sainte Croix' ordförandeskap arbetande kommittén för dubbelmoralens och vita slavhandels avskaffande. Här debatterades möjligheten att få till stånd en internationell platsanskaffningslag, som skulle stoppa den ohyggliga trafik, som nu bedrives i namn av att skaffa "platser" åt

unga flickor, liksom man förhandlade om vad som kunde göras för att få bort de offentliga husen.

En fråga av betydelse, som också kom upp, var att få till stånd anställandet av "matrons" ombord på de transatlantiska linjernas fartyg, pålitliga kvinnor, som skulle öfvervaka förhållandena på dessa stora flytande hotell.

Genom kommittén för fredssaken, med Mrs Wright-Sewall som ordförande, debatterades många mindre förslag till fredspropaganda, om införande av nya historieböcker i skolorna, där den historiska utvecklingen inte framställes så gott som uteslutande bunden vid krig, vidare att krigiska leksaker inte borde ifrågakomma, att bättre fredslitteratur skulle anskaffas m. m. Ett kraftigt och starkt uttalande mot den runt omkring pågående rustningshetsen gjordes däremot icke, och ingen resolution i fredssaken fattades.

Ordföranden i rösträttskommittén, rev. Anna Shaw, fick däremot ett kraftigt uttalande för den kvinnliga rösträttens införande i alla länder enhälligt och under ihållande bifall antaget av mötet. Det tyckes som om vid detta tillfälle en entusiasm och ett levande intresse från mötesdeltagarnas sida tagit sig spontant uttryck på ett sätt, som i intet annat fall fick sin motsvarighet under möten och förhandlingar.

En ny kommitté, för kvinnliga yrken och sysselsättningar, med nationalekonomen dr Elisabeth Altmann-Gottheiner som ordförande, hör till de åtgärder som av mötet beslutades.

Val af styrelse, de s. k. "general officers", förrättades som vanligt för den kommande 5-årsperioden, varvid lady

Aberdeen kom att kvarstå som förbundets ordförande.

En rad av glänsande festligheter voro som sed är förbundna med detta stora kvinnomöte. Italiens drottning mottog de olika ländernas ordförande i audiens i Quirinalen, änkedrottning Margherita såg samtliga mötesdeltagare på ett garden party, och Italienska kvinnornas nationalförbund hade fest på Capitolium.

Vid välkomstmötet den 6 maj utfördes den av fröken Adèle Cederschiöld komponerade sång, med ord av fru Eva Upmark, som vid exekutivmötet i Haag 1913 antogs för Internationella kvinnoförbundet.

Sverges hälsning framfördes vid detta möte av fröken Ellen Terserus, då Svenska nationalförbundets ordförande, fru Eva Upmark, var hindrad närvara i Rom.

En av de institutioner, som det bereddtes mötesdeltagarna tillfälle att bese, var dr Montessoris småbarnsskola.

* * *

Som ett efterspel till femårsmötet hade Italienska kvinnornas nationalförbund anordnat en kongress den 14—21 maj. Den korrespondens, som lovats oss därifrån, har icke anlänt, varför vi även i fråga om den få göra ett omnämnande med hjälp av tillgängliga tidningar.

Det mest märkvärdiga med denna kongress tyckes nästan ha varit vad som fattades, ty ett verkligt eklatant uppseende väckte det, att kongressen inte medtagit rösträtten på sitt program. Man skulle tala om kvinnan i hemmet, på olika arbetsområden, i skyddsvärn och räddningsarbete, men kvinnan i det politiska livet lämnades helt ur räkningen.

De i Rom närvarande rösträttskvinnorna läto sig emellertid inte nöja härmed. Ett stort rösträttsmöte anordnades den 15 maj, dagen efter sedan kongressen börjat, där representanter för åtta skilda länder värtaligt förde fram sin sak. Rev. Anna Shaw var naturligtvis i elden, humoristisk och medryckande. Mötets stora händelse tyckes dock Maria Vérones glänsande tal ha varit, som framkallade såväl stormande bifallsovationer som energiska motdemonstrationer, då hon på sitt intensivt starka sätt talade om fred och krig, om krigets gräsligheter, som kvinnorna inte vilja. Det hela tyckes varit en på det högsta temperamentsfull episod.

Kongressen själv hade emellertid värdefulla förhandlingar. Prostitutionen och könssjukdomarna var en av de förnämsta frågorna på programmet, och M:me Avril

de Sainte Croix, Adele Schreiber och dr Montessana talade i dessa ämnen inför ett talrikt och intresserat publikum.

Hemarbetsfrågan och det kvinnliga arbetets ekonomiska värdesättning voro föremål för livlig behandling. Framstående talare från olika länder yttrade sig i dessa som övriga ämnen.

En sällsynt gäst vid en kvinnokongress syntes vid denna oförtröttad följa mötets förhandlingar: Eleonora Duse. "Jag är helt och hållet en av er, övertygad anhängare till alla de fordringar ni kämpa för", yttrade hon till en av de närvarande utländskorna. Hennes sköna ansikte med det lidande uttrycket, präglad av den mest intensiva spänning då hon lyssnade till föredragen, lär varit en syn som aldrig glömmes.

Notiser från bokvärlden.

Den kostbara hvilan. Dikter af Karin Ek. P. A. Norstedt & Söners förlag.

En ny lyriker är oss given. Denna händelse är sällsyntare än versdebutanter. Den betyder, att en konstnär har uppstått, som kan spela sina egna melodier på svenska språkets instrument.

Det första, flyktigaste intrycket av Karin Eks bok uppenbarar icke detta. En annan art av nyhet faller fortare i ögonen: moderniteten. Denna diktning förråder inga drag av enstöring eller nybyggare; den passar fullkomligt in i den nutida lyriska kulturens atmosfär och samlingar med dess typiska tendenser: rytmisk egenmäktighet, djärvt kondenserat uttryck, högtidsfull stilisering.

Men denna tidsenligt eleganta poesi utan skarpt framstickande särmärken vibrerar av ett starkt inre liv, som fyller den till brädden och skänker den en ny-

skapelses friska glans. Ord och rytm äro laddade med en lidelsefull, drivande kraft, och genom versen böljar oavbrutet levande rörelse. Syn och upplevelse uttrycka sig spontant bildligt och dristigt direkt.

Skuggorna under Humlegårdens varliga trädskronor "virvla", den regnsvar-ta oktobernatten slår mot muren "likt ett fuktigt segel" och "drivors vallar häva sin blåa köld mot rymdens överljus". Det veka dis av "bugnande, fuktiga druvklasars dimblå färg", som sval-lar kring Stockholms konturer en sep-tembermorgon, blir "ädlaste strängaspel av färger", och i en mättad rad fram-trollas en klar vårkvällshimmels även-tyr:

heliotropblå moln, som smala segla.

Det är exakt alltsammans och det är bildförklarar. Så tolkas själens liksom

naturens årstider, med djup sanning, i stort symboliska linjer. I själva den gråbleka ångesten och i nattlig skräck rör sig den spänstiga, unga och själv-säkra kraft, som ger denna diktbok en så ädel hållning.

Som sagt, en ny lyriker är oss given.

Henri Bergson. Tänkesättet Bergson i dess grunddrag av *Algot Ruhe*. Wahlström & Widstrand.

Henri Bergson är dessa dagars profet och Algot Ruhe hans apostel. Med vacker hängivenhet och beundransvärt nit arbetar den svenske tolken på att leda sin mästares tankeström in över våra intellektuellt karga marker. Sex böcker har han på färre år översatt, innan han tills vidare avrundade sin missionsverksamhet med denna exposé av "intuitivismen".

Bergsons hastigt växande välde inom världskulturlivet påminner om det Spencer, honom grundligt olik, på sin tid åtnjöt (och som sedan gått under i ett starkt kursfall), men det har tillika en affektbetonad prägel, som i någon mån erinrar om Nietzschekulten i den tidigare form, som numera mognat till en annan och troligen bestående. Ingen lär ännu kunna förutsäga, om den nye livstydaren skall bli ett kapitel i filosofiens historia eller en oförgånglig klassiker. Just nu kan emellertid ingen, som vill leva med, komma honom förbi — han är oundgänglig som partipolitiken.

Fördenskull borde en sådan bok som Ruhes, av en så bemyndigad förmedlare, vara hjärtligt välkommen. Jag tror dock, att han gjort saken större tjänst med sina översättningar än med detta hårt packade kompendium, som lider av ett mot trohet i förkortning strävande referats olägenheter. Det är sannolikt lärjungepietet som tvingat författaren till denna form. En konstnärligt fri essay vore annars den lämpligaste gestalt, i vilken tänkesättet Bergsons

grunddrag kunde uppenbaras för oinvidga.

K. J.

Firman Åbergson av *Erik Fahlman*. P. A. Norstedt & Söners förlag.

Bland vårens händelser är en ny romanförfattare. Mysticismen kring hans namn är redan uppklarad, boken förtjänar alltjämt att beaktas.

Det ligger nära till hands att tänka på en annan författare, när man läser Erik Fahlmans bok, men det vore säkert inte riktigt att därför tala om efterbildning. Det är tydligt, att förf. har ett självständigt grepp på sitt ämne. Den brett och djupt lagda personkarakteristiken, den omsorgsfulla miljöteckningen och säkert löpande stilen äro så avgjort författarens egna, att inga anmärkningar i den vägen finnas att göra. Vad man kan tänka sig är, att den nu debuterande Erik Fahlman möjligen inte av sig själv skulle kommit på att presentera sina intima vänner och bekanta, Åbergson och Turken, Kocken och Kasparson, "Napoleonerna" m. fl., för ett läsande publikum, om han inte träffat på fränder till dem acklimatiserade i litteraturen. Om så är, har Ludvig Nordström helt oegennyttigt gjort honom — och oss — en ganska stor tjänst.

Erik Fahlmans styrka är att göra bisarrier trovärdiga och överdrivet originella personer möjliga. Boken är nämligen bemängd med markerade egendomligheter och chargerade original men verkar trots detta antaglig verklighetsskildring. Man umgås utan svårighet med den brokiga samlingen figurer. Förf. själv är så förtrolig med den, att man ej tänker på att protestera.

Dessutom har man roligt i detta sällskap.

En smula rädd å förf:s egna vägnar känner man sig dock. En så stark och färdig debutbok är något nästan onaturligt. Man undrar vad som kan finnas kvar för den nästa. Eller skall man lugnt kunna tro, att Erik Fahlman är en stor författare, som ger av sin rikedom och alltjämt mera att ge?

E. K—n.

COLLAN-OLJAN,

världens förnämsta läderpre-
servativ, gör skodonen *absolut*
vattentäta och *minst dubbel*
varaktiga. Finnes öfverallt å
0:75 och 1:25 per flaska.

A.-B. COLLAN-OLJE-FABRIKEN,
T. OLSEN, Stockholm.

23

Inkokningsapparater
från kr. 7:— pr styck

Färe Konservglas
finnes ständigt i lager

Specialpriskurant sändes på begäran

A. B. BRISING & FAGERSTRÖM

24 Regeringsgatan, Stockholm.

49

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbe-
ten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material:

Svensk, Fransk och Bömisk Spetsråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

40

53.000 par Skor!

4 par skor för endast 10 kr.!

På grund af att några stora skofabriker råkat i penningförlägenhet, har jag erhållit i uppdrag att realisera ett stort parti skor betydligt under tillverkningspriset. Jag försäljer därför *2 par herr- och 2 par damsnörskor, i brunt eller svart läder, högeleganta, af nyaste facon, storlek efter nr eller centimetermått.*

Alla 4 paren kosta endast 10 kr.

Försändas pr efterkraf från
J. KLUGER, Krakau
Sebastjana 16, A 1888.

Ombyte och återbetalning medgifves.

48

I öfver 40 år hafva symaskiner tillverkats vid Husqvarna och fabriken har under hela denna tid målmedvetet arbetat på fabrikatets förbättrande. Resultatet häraf har också blifvit att

Husqvarna

Symaskiner

numera räknas bland de främsta som frambringas. De tillverkas i flera typer och utföranden, så att de kunna erhållas efter hvars och ens behof samt säljas såväl kontant som på *förmånliga afbetalningsvillkor*

33

SCHACKLITTERATUR

av de främsta svenska
författare erhålles från

F. ENGLUNDS FÖRLAG
Drottninggatan 40 - Stockholm.

Hjälplösa lungsjuka i alla åldrar och stånd, förtvivla ej, ty en som själv lidit av lung-
sot, men blivit botad, har på egen bekostnad låtit trycka en läkarbok, som
upptager denna hemska sjukdoms **uppkomst, symtomer och fullständiga botande**
i hemmet. Läkarboken är skriven av på detta område sedan 40 år arbetande
legitimerad läkares erfarenheter och tillsändes eder pr post utan ett öres utlägg
för eder, alltså gratis och franko. Men rekvirera genast. Upplagan är begrän-
sad och omtryckes ej. Annonser ej mera.

Bokförlag F. HOLMKVIST, Box 19, Östersund. Rikstel. 8 45.

Innehåll:

Selma Lagerlöf en av de aderton. Av *Sigrid Leijonhufvud*.

Kvinnornas slott. II. Av *Karin Holmgren*.

Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte. Av *Axianne Thorstenson*.

Glimtar utifrån.

Hur det baltiska Årsta kom till. Av *Axianne Thorstenson*.

Talarskolning. Av *A. K.*

Internationella kvinnomöten i Rom.

Notiser från bokvärlden.

Fördelande och smärtstillande

verkar Salubrinbehandling såväl å hämmorroider som å blodstockningar i allmänhet, då det användes utspätt och på sätt som i bruksanvisningen meddelas. Partilager hos Geijer & C:o, Stockholm.

3 g

F. ENGLUNDS BOKTRYCKERI

:-: DROTTNINGGATAN 40 :-:

Ufför allt slags föreningstryck.

Smakfullt arbete och facila priser.